

KVALITET FOR FREMTIDEN

VI SKAL UDDANNE BEDST, IKKE
LÆNGST OG BILLIGST

KVALITET FOR FREMTIDEN

VI SKAL UDDANNE BEDST, IKKE
LÆNGST OG BILLIGST

KOLOFON

Kvalitet for fremtiden
// Vi skal uddanne bedst, ikke længst og billigst

Udgivet af Frit Forum
Kigkurren 8D, 3. tv.
2300 Kbh S

februar 2019

Oplag: 300

Udarbejdet af: Frit Forum

Grafisk tilrettelæggelse:
grafiskafdeling.dk

INDHOLD

Indhold	4
Forord	5
Uddannelsessystemets problemer	7
Øget dimittendledighed og akademisk mismatch	7
Taxametersystem og lave faglige krav	8
Uddannelsessnobberi og manglende vejledning.....	9
Lav social mobilitet.....	10
Uddannelsesbesparelser	10
Det vil vi	12
Etbevillingssystem baseret på relevans og studieintensitet	12
Et mindre og gennemskueligt uddannelsesudbud	13
Et optagelsessystem der skeler til karakterer og motivation	14
Et opgør med uddannelsessnobberiet.....	14
En tidlig indsats mod den sociale arv og nytænkning af enhedsskolen	15
Blandede folkeskoler og gymnasier	16
Uddannelsesbesparelser.....	16
Bachelorarbejdsmarked.....	17
Afslutning.....	17

FORORD

Dette valgoplæg er blevet udarbejdet med henblik på at konkretisere Frit Forums politiske visioner for kvalitet i uddannelse. Sidste år - i 2017 - vedtog foreningen sit første princip- og visionsprogram. Dette skabte fundamentet for foreningens politiske retning inden for forskellige uddannelsespolitiske områder. Valgoplægget står på det fundament.

I Frit Forum mener vi, at det danske uddannelsessystem har brug for et kvalitetsmæssigt eftersyn. Flere og flere vælger en boglig uddannelse, hvilket gradvist har sænket det faglige niveau og forventningerne til de studerende. Samtidig har erhvervsuddannelserne fået status som andenrangsuddannelser. Den udvikling skal vendes, og de reformer, der har været med til at skabe denne deroute, skal revurderes.

Med afsæt i disse problematikker præsenterer vi en række konkrete politikker der skal løse uddannelsespolitiske udfordringer. Dette er med ønsket om, at læseren får forståelse af, i hvilken retning vi ønsker at forme uddannelseslandskabet.

Løsningsforslagene, der præsenteres i valgoplægget, er ikke udtømmende, men angiver i hvilken retning, vi i Frit Forum mener, at uddannelsessystemet skal forandre sig. For forandring er nødvendig, hvis vi skal skabe kvalitet for fremtiden.

God læselyst

Fie Hækkerup
Landsformand
Frit Forum

Jens Gustav Aagerup
Næstformand
Frit Forum

I Frit Forum mener vi, at det danske uddannelsessystem har brug for et reelt kvalitetsmæssigt eftersyn. Inden for de seneste årtier har kvantitative mål om, at en vis procentdel skal gennemføre en ungdomsuddannelse, gået forud for de kvalitative mål om at sikre et højt fagligt niveau blandt elever og studerende. Konsekvensen har været, at alt for mange vælger en gymnasial og længere videregående uddannelse, og at de faglige krav og forventninger til elever og studerende på landets gymnasier og universiteter gradvist er faldet.

Den udvikling skal vendes. Derfor mener vi, at det er på tide at ændre og nytænke en række af de reformer, der siden 00'erne har bidraget til den kvalitetsmæssige deroute på uddannelsesområdet. Dette skal selvfølgelig ske med respekt for, at arbejdsmarkedet er i konstant forandring, og at tiltagene ikke må medføre et brud med ambitionen om at sikre reelle lige muligheder for befolkningen.

Forslagene, som præsenteres i dette oplæg, er ikke udtømmende, men angiver en retning for, hvor vi i Frit Forum mener, at uddannelsessystemet skal bevæge sig hen.

UDDANNELSES- SYSTEMETS PROBLEMER

D et danske uddannelsessystem har inden for de sidste 20 til 25 år undergået store forandringer, hvad angår blandt andet organisering, de unges uddannelsesvalg og institutionslandskabet. Kendetegnende for udviklingen har været, at flere unge i dag søger mod og optages på gymnasierne og de videregående uddannelser end nogensinde før.

Særligt fra 2000 og frem er andelen af gymnasieelever og kandidatstuderende steget eksplosivt. Omkring 70 pct. af en ungdomsårgang gennemfører nu en gymnasial uddannelse, og omkring 30 pct. gennemfører inden for de kommende år en længere videregående uddannelse. Til sammenligning gennemførte omkring 60 pct. en gymnasial uddannelse og 15 pct. en længere videregående uddannelse i 2001.

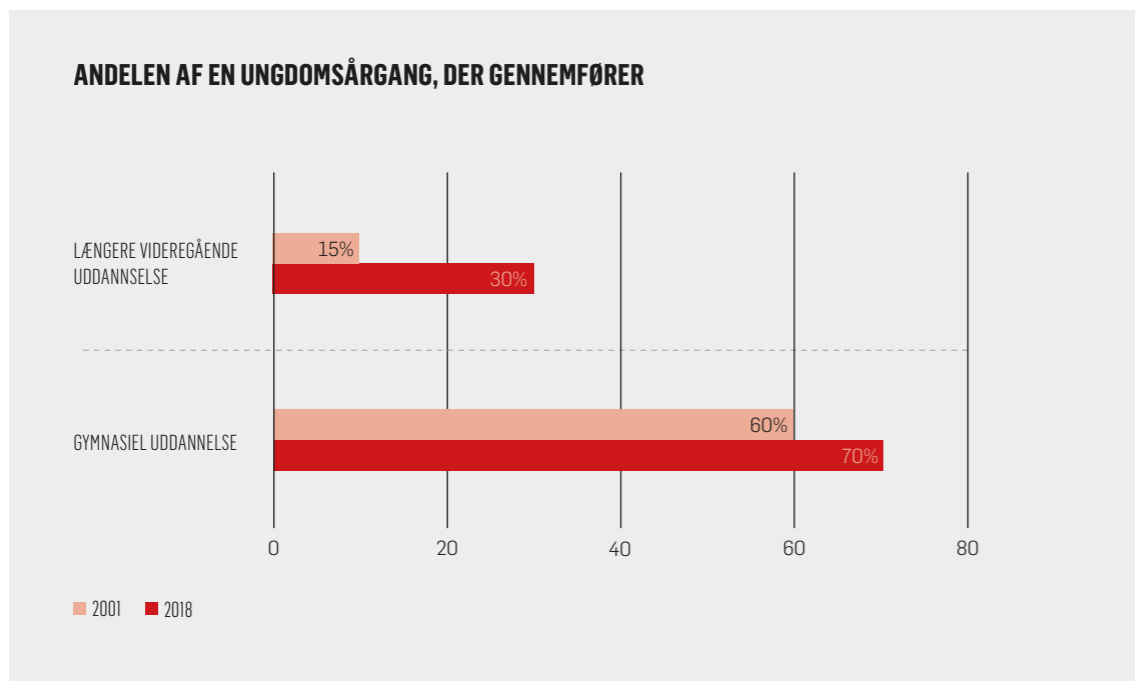
På mange måder har udviklingen været positiv, da et højere uddannelsesniveau i befolkningen historisk og i internationale sammenhænge har været forbundet med øget velstand målt i BNP. Det skyldes, at folk med længere uddannelser erfaringsmæssigt har en højere beskæftigelsesfrekvens og generelt en højere arbejdsproduktivitet.

De samfundsøkonomiske gevinster er imidlertid betinget af, at efterspørgslen efter universitetsuddannede følger med væksten i udbuddet, samt at de universitetsuddannede er i stand til at omsætte deres viden og færdigheder i samfundet og på arbejdsmarkedet. Hvorvidt det er tilfældet, er straks mere usikkert.

ØGET DIMITTENDLEDIGHED OG AKADEMISK MISMATCH

I løbet af det seneste årti er dimittendledigheden blandt akademikere vokset fra omkring 12 procent til 18 procent. En del af forklaringen kan tilskrives finanskrisen og efterveerne heraf, mens en anden del kan forklares ud fra et mismatch mellem de kompetencer, de unge har opnået i løbet af deres uddannelse, og de kompetencer virksomhederne efterspørger. Det gælder ikke mindst inden for hovedområderne humaniora og samfundsvidenskab.

I en undersøgelse foretaget af DEA fremgår det, at kun 51 procent af de dimitterende på en humanistisk uddannelse og 53 procent af de dimitterende på en

samfundsvidenskabelig uddannelse har et job, der matcher deres akademiske kompetencer fem år efter, de er færdiguddannede.

Dels hænger det sammen med, at det netop er humaniora og samfundsvidenskab, der har oplevet den største procentvise tilgang af nye studerende. Dels hænger det sammen med, at studieintensiteten på disse hovedområder generelt er lavere end de øvrige hovedområder, herunder natur- og sundhedsvidenskab. Således bruger en gennemsnitlig studerende på en humanistisk uddannelse 30 timer om ugen, mens en gennemsnitlig studerende på en samfundsvidenskabelig uddannelse bruger 31 timer om ugen på sin uddannelse. Generelt for de fleste videregående uddannelser er dog, at den gennemsnitlige studietid er under 42 timer, svarende til fuldtid.

Konkret indikerer dét, at der er en overproduktion af akademikere inden for visse hovedområder, og at kravene og forventningerne til de studerende på mange uddannelser ikke er tilstrækkelige i henhold til forventningen om, at de studerende studerer fuldtid.

TAXAMETERSYSTEM OG LAVE FAGLIGE KRAV

En væsentlig forklaring på lavere faglige krav og forventninger er, at gymnasierne og universiteterne er underlagt en uhensigtsmæssig incitamentsstruktur i form af et taxametersystem, der belønner institutionerne på baggrund af kvantitet frem for kvalitet. Således tilskyndes såvel gymnasier som universi-

teter til at øge deres optag af elever og studerende samt sikre en højere gennemførelsesprocent. Som konsekvens heraf er nye studieretninger på gymnasierne og nye uddannelser på universiteterne opstået med henblik på at tiltrække flere ansøgere, ligesom pensumkravene gradvist er blevet reduceret. Eksempelvis er tiden og mindstekravene til specialet formindsket, omfanget af pensum på gymnasier og universiteter er sænket, og så er der gået inflation i karaktergivningingen, så der gives relativt højere karakterer for en relativt mindre krævende præstation.

Det faglige niveau blandt elever og studerende på landets gymnasier og universiteter er derfor blevet lavere. Dette faktum understøttes blandt andet af censorformandskabet, der i et brev til ministeren har kritiseret det faglige niveau på universiteterne, herunder de unges evne til at formidle sig skriftligt og mundtligt.

Det skal selvfølgelig tages alvorligt. Dels fordi mange nyuddannede ikke vil have tilstrækkelige forudsætninger for at kunne omsætte deres viden og færdigheder i samfundet og på arbejdsmarkedet. Dels fordi det kan have store sociale konsekvenser for den enkelte, der bliver båret igennem et uddannelsesforløb, men ikke opnår de fornødne kompetencer til at træde ind på det akademiske arbejdsmarked. Konkret afspejler konsekvenserne sig i den voksende dimittendledighed og i det øgede mismatch mellem uddannelse og efterfølgende beskæftigelse.

UDDANNELSESSNOBBERI OG MANGLENDE VEJLEDNING

Selve mismatchet har imidlertid ikke kun rod i taxametersystemet, men også i uddannelsessnobberi og dårlig vejledning i folkeskolerne. Siden 2014 er en tredjedel af midlerne til folkeskolernes uddannelsesvejledning blevet skåret væk. Det har betydet, at såkaldt 'uddannelsesparate' ikke længere har ret til uddannelsesvejledning, og at vejledningstimerne til 'ikke-uddannelsesparate' er kraftigt reduceret. De unge klædes derfor ikke ordentligt på, når de skal træffe deres uddannelsesvalg, og mange gøres slet ikke opmærksomme på mulighederne ved en erhvervsfaglig uddannelse.

Konsekvensen er, at gymnasierne for fleres vedkommende ender med at blive en blindgyde i uddannelsessystemet, der i værste fald betyder, at den enkelte aldrig får færdiggjort en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. Knap 9 procent af studenterårgang 2009 havde fem år efter studentereksamen ikke gennemført eller påbegyndt en ny uddannelse, og mange af dem vil ifølge fremskrivninger forblive på det usikre ufaglærte arbejdsmarked.

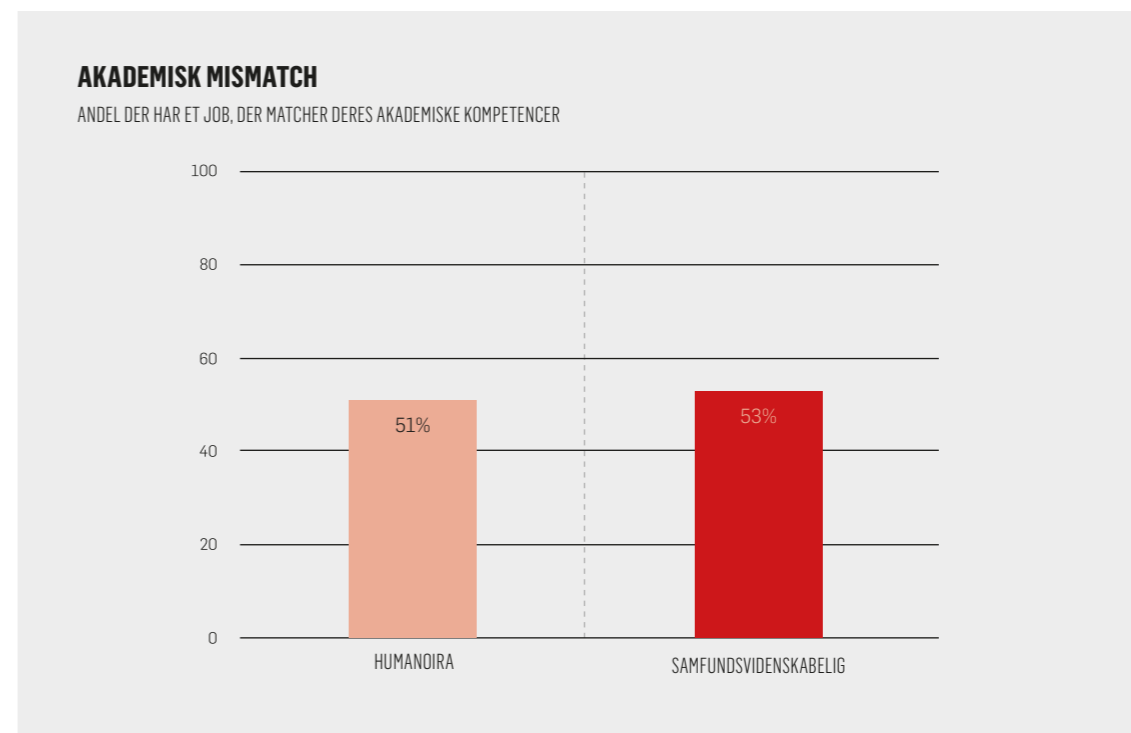
Samtidig ender gymnasiekaraktererne for nogle med at blive en valuta, der skal veksles til en længere videregående uddannelse med høje adgangskvotienter. Her handler det ikke om egen motivation for den pågældende uddannelse, men alene om status og omdømme.

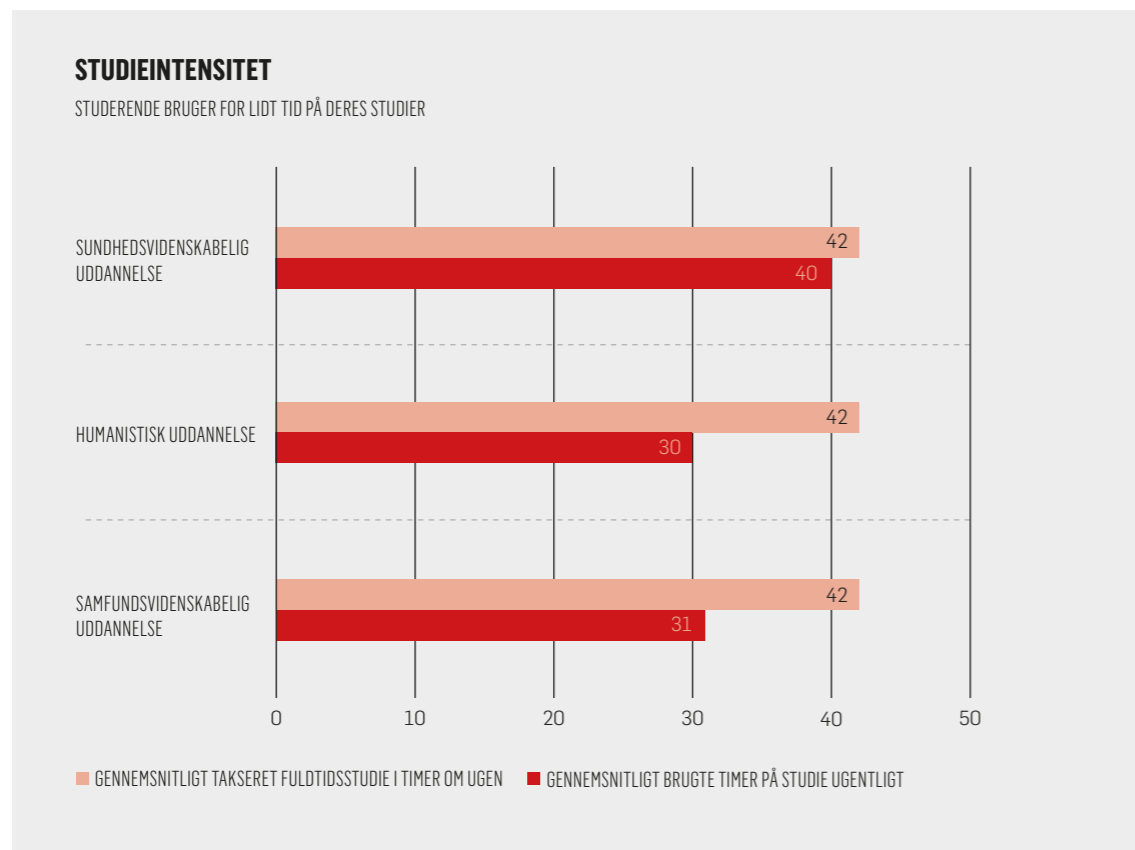
Flere vælger derfor en akademisk uddannelse efter gymnasiet, fordi adgangskravene her oftest er de højeste og statussen størst. Det gælder ikke mindst de uddannelser på universiteterne, hvor det kræver et karaktergennemsnit på over 10 og visse tilfælde over 12 at blive optaget.

Problemet ved udviklingen er tredelt. For det første medvirker det til, at adgangskvotienten på visse uddannelser presses uproportionelt højt op. For det andet bliver tendensen til karakterræs i gymnasierne selvforstærkende, da det vil være påkrævet for flere at få 12, hvis de skal realisere deres ønske om at komme ind på drømmestudiet. For det tredje er det med til at skævvride uddannelsessystemet under ét, da flere vil søge mod universiteterne, end hvad samfundet og uddannelsessystemet egentlig kan absorbere.

Netop de konsekvenser er allerede tydelige i dag. Det gælder ikke mindst i gymnasierne, hvor der er mere fokus på karaktergennemsnittet end selve læringsudbyttet. Det truer fagligheden og er med til at skabe et strukturelt pres på de unge, når det socialt acceptable uddannelsesvalg reelt indskrænkes til en længere videregående uddannelse.

Udviklingen er særdeles uholdbar. Blandt andet fordi vi i løbet af få år vil mangle faglært arbejdskraft. I dag er det kun omkring 19 procent af en ungdomsårgang, der søger mod erhvervsuddannelserne, hvilket betyder, at vi vil mangle op imod 85.000 faglærte i 2025. Foruden de store samfundsøkonomiske konsekvenser det vil medføre, vil det også gavne de stu-

derende, der i dag slider sig igennem gymnasiet og for nogles vedkommende de længere videregående uddannelser, men som i virkeligheden havde været bedre tjent med en erhvervsuddannelse, at få vendt udviklingen.

LAV SOCIAL MOBILITET

Samtidigt viser opgørelser, at den sociale mobilitet ikke er øget i takt med, at flere er blevet optaget på de længere videregående uddannelser. Således peger undersøgelser på, at den sociale mobilitet for alle indkomstgrupper i samfundet er blevet mindre de seneste 30 år. Særligt er den sociale arv tung i bunden og toppen af indkomstskaalen, ligesom det er blevet vanskeligere at bevæge sig ind og ud af mellemindkomstgrupperne.

Udviklingen kan blandt andet forklares ved, at det fortsat er børn fra uddannelsesvante og ressourcerstærke hjem, der fylder klasselokalerne på de længere videregående uddannelser. Dét til trods for, at der har været en vækst i antallet af elever på gymnasier uden forældre med akademisk baggrund.

En del af forklaringen kan henføres til, at vores uddannelsessystem generelt er blevet mere skævvredet i takt med, at vi bosætter os mere adskilt i forhold til indkomst- og uddannelsesgrupper. Konkret betyder det, at elevsammensætningen på folkeskoler og gymnasier også er blevet skævvredet med

børn fra lavindkomstgrupper på nogle skoler og børn fra højindkomstgrupper på andre skoler. Det truer diversiteten i folkeskolen og den såkaldt positive "klassekammerateffekt", og skaber grobund for fordomme samt sociale overdrivelser, ikke mindst blandt underviserne. Undersøgelser har vist, at undervisere generelt har lavere tiltro til elevernes faglige kunnen og fremtid på folkeskoler med en overvægt af elever fra uddannelsesfremmede hjem, end på folkeskoler med en overvægt af børn fra uddannelsesvante hjem. Det samme kan tænkes at gøre sig gældende på gymnasier.

De lavere forventninger manifesterer sig hos eleverne, der oftest ikke vil opleve den samme videbegærlighed eller motivation til at tage en uddannelse – eller for den sags skyld en længere videregående uddannelse. I stedet fastholdes eleverne i de mønstre, de er opvokset under. Det nuværende system har derfor vist sig utilstrækkelig til at bryde den sociale arv og skabe reelle lige muligheder for befolkningen – og det øgede optag på universiteterne har ikke været den løftestang, som det ellers kunne have været forudsagt.

UDDANNELSESBESPARELSER

På samme måde har uddannelsesbesparelserne ikke bidraget til at løfte kvaliteten på uddannelserne eller den sociale mobilitet i samfundet. Børn fra uddannelsesfremmede hjem har i højere grad brug

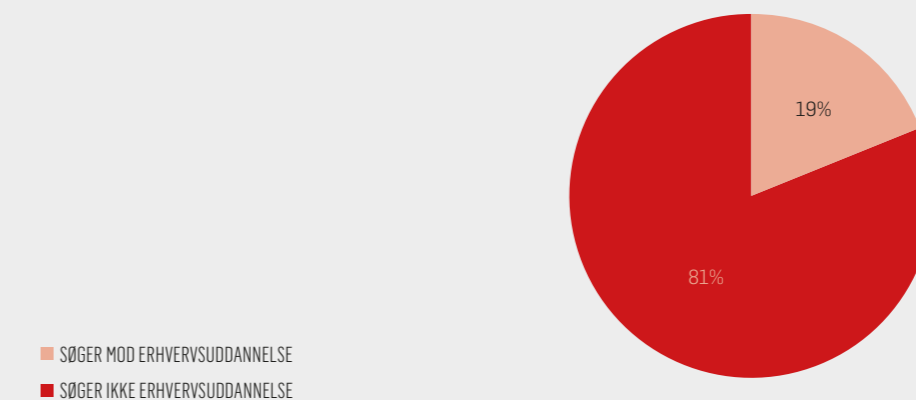
for undervisning til at knække den akademiske kode end børn fra uddannelsesvante hjem. Derfor rammes børn fra uddannelsesfremmede hjem også hårdere af uddannelsesbesparelserne, når undervisnings- og vejledningstimerne bliver færre. Det samme kan ses i gymnasierne, hvor der spares på vigtige indsatser som lektiehjælp, mentorordninger mv., der er særligt vigtige for de elever, som ikke kan få hjælp til matematik eller fransk grammatik ved køkkenbordet.

Uddannelsesbesparelserne rammer dog ikke alene den sociale mobilitet men også uddannelseskvaliteten. Det gælder både på universiteterne, de mellem- og korte videregående uddannelser, gymnasierne og erhvervsuddannelserne. På gymnasierne skal der således spares omkring 6.000 kr. pr. elev, mens der skal spares omkring 4.000 kr. pr. elev på

erhvervsskolerne i forhold til ydelsesniveauet i 2015. Det har selvfølgelig konsekvenser for den uddannelseskvalitet, der udbydes på uddannelsesinstitutionerne. Foruden de færre undervisnings- og vejledningstimer betyder besparelserne nemlig også, at uddannelsesinstitutionerne bliver mere afhængige af taxametertilskuddet. Konkret betyder det, at uddannelsesinstitutionerne vil have ringere incitamenter til at vejlede mindre egnede elever og studerende til at tage en anden uddannelse eller endda undlade at dumpe elever og studerende, der ikke lever op til de faglige krav. Således presses det faglige niveau ned, så flere kan komme igennem uddannelsen.

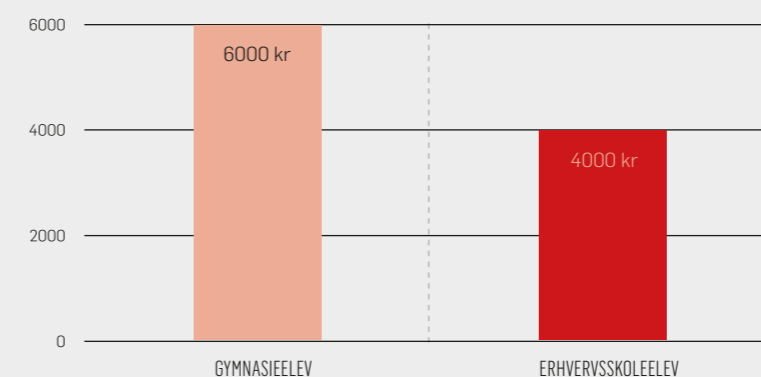
UDDANNELSESVALG

ANDEL AF UNGDOMSÅRGANG DER SØGER MOD ERHVERVSUDDANNELSERNE

HVOR MEGET ER UNGDOMMEN VÆRD?

BESPARELSER PR. ELEV I KR. I 2015

DET VIL VI

Skal ovenstående konsekvenser modarbejdes, kræver det, at vi dropper forestillingen om, at de længste uddannelser nødvendigvis er de bedste uddannelser. I Danmark skal vi leve af viden og kloge hænder. Derfor skal vi også i højere grad begynde at koncentrere os om at skabe de bedste uddannelser for den enkelte og samfundet. Det betyder også, at vi skal turde gribe fat ved nældens rod og tage et opgør med det nuværende system, der lige nu holder alt for mange tilbage fra at udløse deres fulde potentiale. I Frit Forum arbejder vi efter mantraet: "Vi skal uddanne bedst, ikke længst og billigst". Derfor har vi udarbejdet en række politikker, der ikke blot vil forbedre uddannelses kvaliteten men også skabe et mere bæredygtigt uddannelses-system for fremtiden.

ET BEVILLINGSSYSTEM BASERET PÅ RELEVANS OG STUDIEINTENSITET

Som beskrevet er taxametersystemet uholdbart. Ikke mindst fordi det er med til at forringe de faglige krav og forventninger, der stilles til såvel studerende på universiteter som elever på gymnasierne. I Frit Forum mener vi derfor, at der skal indføres et nyt bevillingssystem, der giver uddannelsesinstitutionerne incitamenter til at hæve det faglige niveau og samtidig indtænke den fremtidige beskæftigelse i deres uddannelsesudbud.

Af samme grund er vi overordnet positive over for VLAK-regeringens reform af taxametersystemet, da det introducerer et beskæftigelsestilskud, der

tvinger uddannelsesinstitutionerne til at tænke efterfølgende beskæftigelse. Samtidig indføres et kvalitetstilskud, der skal understøtte de videregående uddannelsers kvalitetsudvikling, hvilket ligeledes er positivt.

Træerne vokser imidlertid ikke ind i himlen, og på en række områder er reformen fortsat alt for uambitiøs og viderefører blot det tidligere taxametersystems uhensigtsmæssigheder. Det gælder ikke mindst i forhold til det såkaldte aktivitetstilskud, der udgør 70 procent af de samlede bevillinger. Aktivitetstilskuddet har nemlig alene til hensigt at opretholde et forholdsvis højt uddannelsesoptag og gennemførelsesprocent. Det betyder også, at de videregående uddannelser fortsat har store økonomiske incitamenter til at reducere det faglige niveau, så flere kan komme igennem hurtigt samt at fastholde et uforholdsmæssigt højt uddannelsesoptag.

I Frit Forum mener vi, at aktivitetstilskuddet skal sænkes til 50 procent af de samlede bevillinger, mens de resterende 50 procent skal bevilliges gennem grundtilskud og kvalitets- og resultatstilskud. På den ene side er det nemlig vigtigt at sikre økonomisk stabilitet hos uddannelsesinstitutionerne, hvilket grundtilskuddet og aktivitetstilskuddet skal sikre. På den anden side er det vigtigt, at uddannelsesinstitutionerne tilskyndes og bedømmes på baggrund af fastsatte resultater, der har til hensigt at forbedre kvaliteten.

I Frit Forum mener vi, at uddannelserne fremadrettet – og i højere grad – skal bedømmes på deres evne til at tilrettelægge undervisningen, så et studie faktisk også bliver et fuldtidsstudie samt på deres evne til at sikre fremtidig beskæftigelse for de studerende. Sammenlagt skal kvalitets- og resultatstilskuddet

FRIT FORUMS FORSLAG TIL BEVILLINGSSYSTEM

udgøre 30 procent af de samlede bevillinger, som staten bevilliger til de videregående uddannelser. Konkret ønsker vi, at beskæftigelsestilskuddet skal øges fra de nuværende 5 procent af institutionens aktivitetsafhængige tilskud til 10 procent, mens studieintensiteten skal udgøre 20 procent. Det betyder også, at det nuværende færdiggørelsestilskud fjernes og erstattes af tilskuddet baseret på studieintensitet.

Flere internationale studier viser, at studieintensiteten udgør en god indikator på de studerendes motivation for at studere. Derfor er studieintensiteten også et vigtigt parameter til målingen af uddannelseskvaliteten på den pågældende institution. Af samme grund er det vores forhåbning, at et større fokus på studieintensitet vil få uddannelsesinstitutionerne til at hæve de faglige krav og forventninger, så studietiden gennemsnitligt vil øges til de forventelige 42 timer om ugen. Ligeledes forventes det øgede beskæftigelsesfokus også at bidrage hertil.

Endeligt er det Frit Forums holdning, at studieintensiteten også bør indgå i taxametersystemet for gymnasier. Også her er der udfordringer med den faglige kvalitet samt faldende pensumkrav. Derfor bør studieintensiteten indtænkes i en fremtidig reformering af taxametersystemet for ungdomsuddannelser.

ET MINDRE OG GENNEMSKUELIGT UDDANNELSESUDBUD

I løbet af de sidste 25 år er antallet af uddannelser på de længere videregående uddannelser tæt på fordoblet. Konkret betyder det, at der alene på de otte danske universiteter i dag er over 1000 forskellige uddannelser. Forklaringen er dels, at uddannelsesinstitutionerne udbyder nye uddannelser, der er bedre tilpasset arbejdsmarkedets behov, og dels, at uddannelsesinstitutionerne udbyder nye, 'smar-

te' uddannelser for at tiltrække flere studerende. I sidstnævnte tilfælde er det således ikke fagligheden og relevansen, der er i centrum, men derimod uddannelsesinstitutionernes strategiske forsøg på at akkumulere flere ressourcer.

I Frit Forum mener vi, at uddannelsesudbuddet skal forenkles og begrænses. Det skyldes ikke alene, at flere af de nye uddannelser kæmper med høje dimittendledighedsprocenter, men også at de mange valgmuligheder har gjort uddannelsesvalget så uoverskueligt, at flere studerende vælger forkert og senere falder fra, ligesom aftarere har vanskeligt ved at gennemskue nyuddannedes kompetencer, når de skal ansætte dem.

I Frit Forum mener vi, at uddannelser med strukturelt høj ledighed enten skal lukkes eller hvis muligt sammenlægges med beslægtede uddannelser med samme erhvervsrigt. Det bør her endvidere overvejes, om det fagligt og ressourcemæssigt giver mening, at visse uddannelser udbydes på stort set samtlige universiteter. Eksempelvis kan det overvejes om kommunikation, der i dag udbydes på 7 ud 8 universiteter, og som generelt har en høj dimittendledighed, kan sammenlægges på færre universiteter.

I Frit Forum mener vi, at begrænsningerne og forenklingerne af uddannelserne skal følges op af yderligere dimensioneringer. Derfor forstår vi, at det generelle optag på de længere videregående uddannelser ikke må overstige 27 procent af en ungdomsårgang. Det stiller krav til en dimensioneringsmodel, der både tager højde for dimittendledighed, herunder uddannelsernes relevans samt antallet af ansøgere til universiteterne på en ungdomsårgang. En sådan model bør formuleres i samarbejde mellem Uddannelses- og Forskningsministeriet, arbejdsmarkedets parter, akkrediteringsinstitutionen, Danske Universiteter samt repræsentanter for de studenterpolitiske foreninger på landets universiteter.

ET OPTAGELSESSYSTEM DER SKELER TIL KARAKTERER OG MOTIVATION

Det er imidlertid ikke kun et mindre uddannelsesudbud på universiteterne, der skal sikre, at færre falder fra. Vi skal også sikre, at det er de dygtigste og mest motiverede, der bliver optaget på de forskellige uddannelser. Sådan er det langt fra i dag, hvilket blandt andet illustrerer sig ved, at næsten hver femte studerende falder fra allerede inden, der er gået et år af uddannelsen.

Det høje frafald indikerer, at det nuværende optagelsessystem baseret på karakterer ikke fungerer efter hensigten. For mange lader karaktergennemsnittet fra gymnasiet diktere uddannelsesvalget, og for få har sat sig ordentligt ind i uddannelserne, inden de søger optag. Dertil følger, at karaktergennemsnittet

PÅ DEN MÅDE SIKRER VI, AT DET ER DE MEST MOTIVEREDE OG FLITTIGE STUDERENDE, DER KOMMER IND PÅ DE PÅGÆLDENDE UDDANNELSER, UDEN AT DET SAMTIDIG KOMPROMITTERER DE LIGE MULIGHEDER FOR UDDANNELSE.

for at komme ind på visse uddannelser bare stiger og stiger. Det er ikke hensigtsmæssigt. I Frit Forum mener vi, at flid skal belønnes. Det er karaktersystemet en god indikator for, men vi mener også, at andre kompetencer, erfaringer og den enkeltes motivation, som ikke kan læses direkte i karaktergennemsnittet, bør vægtes højere i optagelsesprocessen.

Siden 2002 har Syddansk Universitet (SDU) på visse studier optaget studerende gennem samtaler og test frem for karakterer. I 2017 besluttede universitetet at udvide ordningen til at gælde 60 uddannelser – svarende til omkring 25 procent af den samlede studentermasse på SDU. Forklaringen på udvidelsen skal findes i, at SDU har haft gode erfaringer med det alternative optagelsessystem. Således er frafaldet

blandt studerende, der er optaget gennem ordningen, fire procentpoint lavere end for studerende, der er optaget på baggrund af karaktergennemsnit. Tilsvarende er det oplevelsen, at motivationen blandt denne studentegruppe generelt er større end hos gruppen, der er optaget gennem det klassiske optagelsessystem.

Et alternativt optagelsessystem har dog ikke været uden udfordringer. Undersøgelser har vist, at optag på baggrund af samtaler og test har en social slag-side, og at de veluddannedes børn har langt lettere ved at komme igennem denne optagelsesform end mindre veluddannedes børn. Det skyldes, at børn fra uddannelsesvante hjem har en meget bedre fornemmelse for, hvad der kræves i en ansøgning, samtale og test, end børn fra uddannelsesfremmede hjem har. Det skyldes blandt andet, at systemet er langt mere ugenomsigtigt for disse børn.

I Frit Forum mener vi derfor, at det nuværende optagelsessystem på baggrund af karakterer skal bevares og alene suppleres med det alternative optagelsessystem. På den måde sikrer vi, at det er de mest motiverede og flittige studerende, der kommer ind på de pågældende uddannelser, uden at det samtidig kompromitterer de lige muligheder for uddannelse. Samtidig er det vores overbevisning, at det nye optagelsessystem kan afhjælpe nogle af de udfordringer uddannelsessnobberiet har afstedkommet.

ET OPGØR MED UDDANNELSESSNOBBERIET

For at komme uddannelsessnobberiet til livs skal vi imidlertid gøre mere end blot at ændre kriterierne for at blive optaget på universiteterne. En stor del af uddannelsesvalget handler nemlig om, at de studerende ikke er tilstrækkelig oplyste om deres muligheder, og hvad de enkelte uddannelser indebærer og kræver.

I Frit Forum mener vi derfor, at uddannelsesvejledning i folkeskolen og gymnasiet skal opprioriteres og gøres obligatorisk for alle. Det vil sige, at ressourcerne til uddannelsesvejledning i folkeskolerne tilbageføres til 2014 niveauet, samt at gymnasierne skal tilføres fornødne ressourcer til vejledning af gymnasieelever. Gymnasierne er for mange blevet en naturlig forlængelse af folkeskolen. Det er en virkelighed, vi både skal forsøge at ændre men også forholde os til.

Mange gymnasieelever er i dag usikre på deres fremtid efter gymnasiet, og for fleres vedkommende er den naturlige vej ikke nødvendigvis at tage en videregående uddannelse. De må ikke tabes på gulvet, og derfor er det afgørende, at der sættes ind med uddannelsesvejledning, så de får et så bredt billede af uddannelseslandskabet som muligt, og hvad det kræves at tage de forskellige uddannelser.

Derudover skal erhvervsuddannelserne naturligvis gøres mere attraktive for de unge. Eksempelvis bør Danmark tage ved lære af Finland, hvor der er langt lettere adgang til efter- og videreuddannelser for elever på erhvervsuddannelserne. Erhvervsuddannelserne lukker derfor ikke i samme grad uddannelsesdøre i Finland, som de gør i Danmark. I Frit Forum mener vi derfor, at Danmark bør udbrede EUD mere, og at mulighederne for merit og adgangskravene til de videregående uddannelser i højere grad skal tilgodes erhvervsuddannelserne. EUX udfylder en del af den afstand, der har været imellem erhvervsuddannelserne og gymnasierne. Derfor skal EUX også styrkes og udbredes.

Ligeså er der tilsvarende brug for at gøre op med diskursen om, at den længste uddannelse partout er den bedste uddannelse. Denne forestilling afspejles blandt andet i, at elever i grundskolen skal erklæres 'uddannelsesparate' for at komme i gymnasiet. Med dette begreb forstærkes billedet af, at den boglige uddannelse er den bedste uddannelse. I Frit Forum mener i stedet, at der bør forestå en individuel og fordomsfri vurdering målrettet den enkeltes interesser og evner, og at begreberne 'uddannelsesparat' og 'ikke-uddannelsesparate' udgår.

EN TIDLIG INDSATS MOD DEN SOCIALE ARV OG NYTÆNKNING AF ENHEDSSKOLEN

Til trods for, at målet om social mobilitet og lige muligheder stort set har stået uforandret de sidste 30 år, har udviklingen været modsatrettet. Det er stadig og i højere grad forældrenes pengepung og uddannelsesbaggrund, der afgør børnenes uddannelsesmuligheder og placering på indkomstskalaen. Der er derfor grund til at afsøge nye veje, hvis udviklingen skal vendes.

Undersøgelser om social mobilitet peger entydigt på, at indsatsen skal ske så tidligt i børns uddannelsesforløb som muligt. Det gælder ikke mindst i daginstitutionerne. I Frit Forum mener vi derfor, at normeringerne på tværs af landets kommuner bør ændres til et niveau, hvor det er muligt at prioritere et pædagogisk fokus med systematiske læringsorienterede forløb, hvor der arbejdes på at stimulere forskellige sider af børnenes udvikling. Det er især de socialt udsatte børn, som er afhængige af, at deres sproglige og kognitive udvikling bliver stimuleret. Sådan er det ikke i dag, hvor normeringerne i flere tilfælde er historisk dårlige, og hvor meget tid går til dokumentation af læringsplaner mv. Det betyder yderligere, at pædagogerne skal have bedre betingelser for efteruddannelse, og at institutioner med mange socialt udsatte børn skal have tilført flere ressourcer.

Det er imidlertid ikke kun i daginstitutionerne, at der skal sættes ind. Også folkeskolen halter efter, når det kommer til at skabe et undervisningsmiljø, der tilgodeser breddens behov. Dette skal blandt andet ses i lyset af, at elever staves sammen i små klasselokaler, og at der på et stigende antal skoler er klasser med over de maksimalt tilladte 28 elever. Et sådant elevtal gør det vanskeligt for underviseren at tilrettelægge undervisningen efter den enkelte elevs behov, hvilket især er vigtigt i indskolingsforløbet.

I Frit Forum foreslår vi derfor, at man grundlæggende gentænker idéen om enhedsskolen. I indskolingen foreslår vi, at klasserne opsplittes, og at elevtallet halveres fra de nuværende. Det betyder, at der i udgangspunktet vil være dobbelt så mange 0. klasser til 3. klasser, som der er i dag. Fordelen med denne model er, at den vil sikre en bedre relation indbyrdes mellem eleverne, og at undervisningen kan tilrettelægges i øjenhøjde med elevernes behov. Samtidig ved vi, at læringskurven er størst i indskolingen. Derfor er det også vores overbevisning, at modellen vil kunne skabe bedre forudsætninger for, at alle elever vil opnå grundlæggende faglige forudsætninger i matematik, dansk og engelsk, som vil gavne dem resten af deres uddannelsesforløb. Det gælder ikke mindst de elever, der ikke kan få hjælp til lektierne ved køkkenbordet.

I mellemklassen foreslår vi, at indskolingsklasserne slås sammen, så det samlede antal klasser på en årgang vil svare til det nuværende antal. Antallet af elever i hver klasse øges derfor tillige til det antal, vi kender fra i dag. På det læringsmæssige område fortsætter mellemklassen tilsvarende som i dag. Dvs. forsat fokus på at videreudvikle elevernes faglige evner, bogligt såvel som praktisk.

Vi foreslår, at lave forsøgsklasser i udskolingen, hvor der i udvalgte fag gøres brug af mulighederne for fleksible niveauopdelinger af elever. Med øget niveauopdeling vil underviseren have bedre forudsætninger for at kunne tilrettelægge undervisningen efter den enkeltes behov, så de bliver mødt med passende udfordringer. Samtidig vil det være en anledning for mere fagligt usikre elever at indgå mere aktivt i undervisningen, hvis de undervises med elever på samme niveau. Endeligt er det vigtigt at understrege, at der med fleksible opdelinger menes, at elevernes faglige niveau løbende vurderes med henblik på at placere dem i de korrekte hold. Der er for lidt entydig viden på området. Hvis niveauopdelingen både er til gavn for de stærke og svage elever samt ikke forringer uddannelsesmobiliteten, skal dette således implementeres. Uanset om niveauopdelingen er løsningen, skal lærere være klædt bedre på til undervisningsdifferentiering ved hjælp af uddannelse og flere forberedelsestimer. Læren skal kunne tilpasse undervisningen, så hver enkelt elev bliver udfordret, og udvikler sig ud fra det faglige niveau, de har.

Det er Frit Forums klare overbevisning, at man ved indførelsen af denne model både vil øge det faglige niveau i folkeskolen set under ét men også forbedre forudsætningerne for den sociale mobilitet.

BLANDEDE FOLKESKOLER OG GYMNASIER

Det er dog ikke kun strukturerne i enhedsskolen, der skal nytænkes, hvis vi skal have bugt med den sociale arv og sikre reelle, lige muligheder, det skal elevsammensætningen på landets folkeskoler og gymnasier også. Derfor er det tillige nødvendigt at nytænke det nuværende optag af elever til folkeskoler og gymnasier, der i alt for høj grad giver anledning til socialt homogene elevsammensætninger.

I Frit Forum mener vi, at det frie skolevalg i folkeskolen skal indskrænkes, og at skoledistrikterne i stedet skal fastsættes efter socioøkonomiske pejlemærker. Som det er i dag, er det hovedsageligt ressourcestærke forældre, der gør brug af ordningen, og flytter deres børn fra én skole til en anden. Det skævvrider folkeskolen set under ét og medvirker til, at børn fra uddannelsesvante hjem placeres på én

I FRIT FORUM FORESLÅR VI, AT DET NUVÆRENDE OPTAGELSES-KRITERIE TIL GYMNASIERNE SUPPLERES MED EN FORDELINGSNØGLE, DER SIKRER EN MERE JÆVN FORDELING AF ELEVER PÅ BAGGRUND AF SOCIOØKONOMISKE FORHOLD.

skole, mens børn fra uddannelsesfremmede hjem placeres på en anden skole. Det er med til at skabe sociale overdrivelser og fastholde børn i samme sociale mønstre som deres forældre. Ved at indskrænke det frie skolevalg er det vores klare overbevisning, at disse uhensigtsmæssigheder vil reduceres. Omvendt er det vigtigt, at skoledistrikterne jævnlige opdateres, så der ikke opstår kontraproduktive tilskyndelser til at flytte og bosætte sig i bestemte kvarterer afhængigt af skoledistrikt, som det eksempelvis er tilfældet i USA.

I forlængelse heraf er det ligeledes vigtigt, at der foretages et opgør med den skævvridning, der kendetegner optaget på privat- og friskoler fremfor folkeskolen. Siden 2007 er antallet af børn på privat- og friskoler steget med 27 %. Det er samtidigt en kendsgerning, at fravalget af folkeskoler i byer og tætbefolkede områder afspejler en dalende faglighed såvel blandt elever som ansatte. At nedsætte koblingsprocenten og dermed det høje statstilskud til de private skoler fra 75 % til 50 % er et skridt i den rigtige retning, og en mulighed for effektivt at kunne frisætte midler til folkeskolen. Sideløbende er det dog essentielt ikke at fornægte den stigende efterspørgsel efter lige undervisningstilbud under sikringen af høj faglighed, som gør sig gældende i især mindre befolkningstætte kommuner og områder. Frit Forum foreslår derfor at inkorporere udsatte friskoler under det offentlige grundskoleudbud med respekt for det forældredrevne initiativ og projekt, som har skabt engagement og nærhed i lokalområdet. Lader vi samtidigt kommunerne løfte en del af såvel det økonomiske som sociale ansvar, kan vi ikke blot sikre et stabilt og lige undervisningsudbud i udkantsområderne men samtidigt imødegå en række af de problemstillinger, der skaber store sociale skel mellem byer og landdistrikter.

Tilsvarende skal der gøres en indsats for at sikre blandede elevsammensætninger i gymnasierne. I Frit Forum foreslår vi, at det nuværende optagelseskriterie til gymnasierne, hvor ansøgere optages på baggrund af deres afstand til gymnasiet, suppleres med en fordelingsnøgle, der sikrer en mere jævn fordeling af elever på baggrund af socioøkonomiske forhold. Konkret foreslår vi, at især de større byer bør tage ved lære af erfaringerne fra Aarhus. Her har man indført en model, hvor ansøgere fra udsatte boligområder fordeles jævnt på Aarhus' syv gymnasier. Foruden at skabe mere blandede gymnasier imødegår modellen også en del af udviklingen mod A- og B-gymnasier.

UDDANNELSES-BESPARELSERNE

Ligesom de nuværende strukturer og optagelsessystemer på landets folkeskoler og gymnasier medvirker til at hæmme den sociale mobilitet og kvaliteten på vores uddannelser, udgør uddannelsesbesparelserne tilsvarende en barriere. I folkeskolerne ser vi konsekvenserne af knap to årtiers besparelser, når flere og flere børn flyttes til privatskolerne. I gymnasierne ser vi besparelserne ved at vigtige indsatser som mentorordninger og lektiehjælp er skåret væk. På de videregående uddannelser ser vi besparelserne ved, at undervisnings- og vejledningstimerne er blevet kraftigt reduceret.

I Frit Forum mener vi, at det er yderst afgørende, at uddannelsesbesparelserne bringes i ophør, og at området set under ét tilføres ekstra ressourcer. Uddan-

nelser skal ses som en investering - ikke en udgift. Derfor skal offentlige regnemodeller også udvikles, så de i højere grad indregner de dynamiske effekter ved investeringer i vigtige velfærdsområder som uddannelse og daginstitutioner. Konkret mener vi i Frit Forum, at Den Socialøkonomiske Investeringsmodel skal videreudvikles, og at der bør investeres i forskningsprojekter, der kan belyse de dynamiske effekter af velfærdsinvesteringer.

Stoppet for besparelser og investeringer i uddannelserne kan dog ikke vente til, at nye regnemodeller er udviklet og implementeret. Der er brug for investeringer i vores uddannelsesinstitutioner, hvis Danmark fortsat skal kunne konkurrere på kloge hoveder og dygtige hænder. Det gælder ikke mindst på erhvervsuddannelserne, der i forvejen lider af, at for få vælger en håndværksmæssig uddannelse. I Frit Forum mener vi derfor, at det er helt afgørende, at omprioriteringsbidraget på erhvervsuddannelserne stoppes, så de bliver mere attraktive som alternativ til de boglige uddannelser.

BACHELORARBEJDS-MARKED

Selv om ovenstående forhåbentligt vil medvirke, at flere søger mod erhvervsuddannelserne, må vi også forholde os til, at flere i dag søger mod de længere videregående uddannelser, og at flere arbejdsgivere efterspørger dimittender fra længere videregående uddannelser, end de gjorde tidligere.

I takt med denne udvikling har universiteternes rolle nemlig ændret sig fra at være en mere ren videngenererende uddannelsesinstitution til også at generere en økonomisk udvikling og have en erhvervsforberedende rolle. Universiteterne skal derfor både uddanne højt specialiserede kandidater men også uddanne rigtig mange til det meget varierede erhvervsliv. Det stiller krav til, at universiteterne formår at formidle, hvilke kompetencer netop deres studerende kan tilbyde erhvervslivet, og at de studerende formår at omsætte deres viden til praksis. Samtidig skal vi være åbne over for, at ikke alle studerende skal gennemføre en kandidatuddannelse, men at flere kan nøjes med en bacheloruddannelse. Det kræver dog, at erhvervslivet og det offentlige i højere grad åbner op for at ansætte færdiguddannede bachelorer.

I Frit Forum mener vi derfor, at alle universitetsuddannelser skal gøre det muligt for studerende at tage praktik svarende til 30 ECTS-point allerede på bacheloren. Dels vil det øge de studerendes kendskab til arbejdsmarkedet og bidrage til, at færre færdiggør en akademisk uddannelse for derefter at påbegynde en ny. Dels vil det øge virksomhedernes kendskab til de studerendes kompetencer, og om muligt medvirke til, at flere begynder at ansætte bachelorer.

Af samme grunde mener vi i Frit Forum, at retskravet til en kandidatuddannelse skal udvides til tre år, og at erhvervs kandidatordningen udvides til flere uddannelser. Det giver de studerende mulighed for at teste egne kompetencer på arbejdsmarkedet inden eventuel påbegyndelse af en kandidatuddannelse, og kan potentielt åbne op for, at flere ansættes efter endt bachelor. Ligeledes vil en udvidelse af retskravet bidrage til, at de studerende kan træffe et mere kvalificeret valg af kandidatuddannelse, såfremt de vælger at læse videre.

AFSLUTNING

I Frit Forum mener vi, at vi med disse ændringer vil initiere et kvalitetsmæssigt løft af det danske uddannelsessystem. Hvis vi formår at integrere kvalitative løsningsmodeller i de kvantitative målsætninger, der har domineret de seneste mange år, vil vi styrke det faglige niveau og det diverse uddannelseslandskab. Tiltagene i dette oplæg vil samtidig bidrage til, at flere vælger en anden uddannelsesvej end den gymnasiale og de længere videregående uddannelse samt at de faglige krav og forventningerne til de studerende prioriteres og styrkes.

Forslagene er, som indledningsvist nævnt, ikke udtømmende for de problematikker det danske uddannelsessystem står overfor, men de fungerer som markør for, hvor vi i Frit Forum mener, at der bør gøres en indsats for at styre uddannelsessystemet i den rigtige retning.

FRIT *Socialdemokratiske Studerende* FORUM

FØLG OS PÅ [FACEBOOK.COM/FRITFORUM](https://www.facebook.com/fritforum)

BESØG [WWW.FRITFORUM.DK](http://www.fritforum.dk) FOR AT LÆSE MERE OM, HVAD VI STÅR FOR.